

מכורה שלי

שיעור לכיתות ז-ח

לב השיעור:

כיצד ומדוע נעשה מקום אהוב על יושביו

תמצית:

במפגש זה נעמוד על הדברים המעוררים בנו אהבה למקום מסוים דרך המפגש עם יופיו ואופיו המיוחד של גוש קטיף. נבחן סיבות אובייקטיביות וסובייקטיביות הגורמות לנו "להתאהב" באזור, בבית, ביישוב. נברר כיצד ומדוע נעשה מקום אהוב על יושביו, ומה מייחד ומייפה את המקומות שאנחנו גרים בהם.

פתיחה:

נקדים ונספר לתלמידים שמפגש זה הוא חלק מלימוד שאנחנו מקיימים לקראת "יום גוש קטיף". נשאל אם מישהו שמע על גוש קטיף, ומה שם זה מעורר בו.

מפגש

נחלק לתלמידים את מילות שירה הידוע של לאה גולדברג "מכורה שלי", ונאזין למשוררת עצמה קוראת אותו בהקלטה.

מכורה שלי, ארץ נוי אביונה -
למלכה אין בית, למלך אין כתר.
ושבעה ימים אביב בשנה
וסגריר וגשמים כל היתר.

אך שבעה ימים הורדים פורחים,
ושבעה ימים הטללים זורחים,
ושבעה ימים חלונות פתוחים,
וכל קבצנייך עומדים ברחוב
ונושאים חיוורונם אל האור הטוב,
וכל קבצנייך שמחים.

מכורה שלי, ארץ נוי אביונה,
למלכה אין בית, למלך אין כתר.
רק שבעה ימים חגים בשנה
ועמל ורעב כל היתר.

אך שבעה ימים הנרות ברוכים
ושבעה ימים שולחנות ערוכים,
ושבעה ימים הלכבות פתוחים,
וכל קבצנייך עומדים בתפילה,
ובנייך בנותייך חתן כלה,
וכל קבצנייך אחים.

עלובה שלי, אביונה ומרה,
למלך אין בית, למלכה אין כתר.
רק אחת בעולם את שבחך אמרה
וגנותך חרפתך כל היתר.

ועל כן אלך לכל רחוב ופינה,
לכל שוק וחצר וסמטה וגינה,
מחורבן חומתייך כל אבן קטנה
אלקט ואשמור למזכרת.

ומעיר לעיר, ממדינה למדינה
אנודה עם שיר ותיבת נגינה
לתנות דלותך הזוהרת

בתום ההאזנה נשאל:

- האם הכרתם את השיר?
- אילו תחושות מידיות עלו בכם בעת שמיעת השיר?
- האם קולה ששל הדוברת, שגם כתבה את השיר, מלמד משהו על היחס שלה ל"מכורה שלה"?
- אילו הייתם צריכים לתת שם אחד לרגש שעלה מהקול שלה, או לרגש שחשתם בשמיעת השיר, מה הוא היה?
- נפענח יחד מילים קשות (לדוגמה: אביונה, מכורה, לתנות, דלותך)

התבוננות:

כעת נזמין את התלמידים להאזין לשיר שוב, הפעם בביצוע מולחן כלשהו (ביצוע מומלץ בקישור). ניתן לכל תלמיד שני צבעים שונים, ונבקש מכל תלמיד לסמן על גבי הדף מילים בעלות מטען חיובי בצבע אחד, ומילים בעלות מטען שלילי בצבע אחר, אגב ההאזנה. נערוך סבב ונלקט את המילים שסימנו התלמידים. נשאל: איך ייתכן שבשיר אהבה למולדת יש כל כך הרבה מילים קשות ובלתי מחמיאות? בדיון נעמוד על הדברים שהופכים מקום לאהוב עלינו, ונדגיש שבמכלול, הטוב והפחות טוב יוצרים יחד תמהיל אהוב וחד-פעמי, שאין שני לו. נשאל: האם לדעתכם הכותבת אוהבת את המקום שהיא מכנה בשם "מכורה שלי"? (כדי להעמיק את השיח אפשר להזמין תלמיד אחד שסבור שכן, ותלמיד אחד שסבור שלא, להתווכח זה עם זה ולשכנע את יתר התלמידים בצדקתם). נסכם את הדיון: בהיותו שיר העוסק במולדתה של הדוברת, מוצגת בו תמונה חיה ומציאותית ועגולה. אין כאן ניסיון לייפות את המציאות, אך גם ניכרים כאן רגשות חזקים של חיבור ושייכות. נשאל: האם אתם מצליחים לזהות אותם בתוך הטקסט? נראה כיצד החיבור בין הרגשות השונים לא יוצר סתירות בהכרח אלא תמונה שלמה.

העמקה:

נחלק את התלמידים לקבוצות. כל קבוצה תתבקש לחקור מושג (בעל קונוטציה חיובית/שלילית) שקשור לגוש קטיף, למשל:

חקלאות מואסי

חקלאות גוש קטיף

החיים הקהילתיים

בטחון

היישוב היהודי בעזה

נשוב למליאה ונלמד כל מושג מתוך המחקר הקצר שערכה על אודותיו הקבוצה. התמונה המורכבת שתיווצר, בין המתוק והמר, תאפשר לנו לשוב לשאלה מראשית השיעור: מהו התמהיל המיוחד של גוש קטיף, שהפך אותו ליחיד ואהוב כל כך בעיני יושביו? עוד נשאל: האם ישנן מילים מסוימות שהיינו בוחרים להשתמש בהן כדי לתאר את הגוש, בהנחה שהיינו כותבים עליו שיר כמו "מכורה שלי"? מה הן היו?

הפנמה: הבית שלנו

ננסה להפנות את המבט אל החד-פעמיות שבבית שלנו, על הדבש ועל העוקץ שבו. נזמין את התלמידים לעצום עיניים ולדמיין שהם עומדים בפתח הבית שלהם. מכאן נצא יחד ל"סיור", כל תלמיד בביתו. ב"סיור" יעברו התלמידים בכל החדרי הבית, ויתבקשו להשהות את המחשבה באזור/חדר/מקום אחד שאהוב עליהם במיוחד. מטרת הדמיון המודרך הקצר הזה היא להעמיק את המבט לתוך הבית הפרטי שלנו. בסופו נזמין את התלמידים ליצור קולאז' מעיתונים ומכתבי עת (מילים מגזרי עיתון, כתמי צבע ואובייקטים גרפיים מתוך כתבי עת) שיביא לידי ביטוי מכלול אהוב של הבית שלנו או של מקום אחר אהוב במיוחד, וידייק בדברים שהופכים אותו לכל כך מיוחד ואחר בעינינו.

סיכום:

נתלה את הקולאז'ים בכיתה ונסייר בין העבודות. כל תלמיד יעמד ליד קולאז' שצד את עינו, וינסה "לזרוק" מילים שיביעו את שהוא מוצא בו. לאחר מכן, יחלוק יוצר הקולאז' (אם ירצה) עם הכיתה את שעמד לנגד עיניו כשיצר אותו.

אסיף:

דרך עיון בשיר מכורה עמדנו על מורכבות המבט והקשר עם הבית, על היכולת לראות את הצדדים הטובים והמורכבים של הבית שלנו. מתוך כך הבטנו אל גוש קטיף וראינו את מורכבות החיים האהובים שהיו בו.